
BEDÆ VENERABILIS

ANGLO-SAXONIS

OPERA HISTORICA

SIVE

OMNIUM EJUS OPERUM PARS QUARTA.

SECTIO PRIMA. -- HAGIOGRAPHICA.

VITA SANCTORUM ABBATUM

MONASTERII IN WIRAMUTHA ET GIRVUM ^a

BENEDICTI, CEOLFRIDI, EASTERUINI, SIGFRIDI ATQUE HUÆTBERCTI,

Ab ejusdem monasterii presbytero et monacho BEDÆ composita.

[Ex Smith, *Historia ecclesiarum Angliæ*.]

OBSERVATIONES PRÆVIÆ MABILLONII.

1. Venerabilis Beda, in *Epitome Hist. Angl.*, ubi indicem suorum operum texit, mentionem facit historiæ abbatum monasterii sui his verbis : « Historiam abbatum monasterii hujus, in quo supernæ pietati deservire gaudeo, Benedicti, Ceolfridi (adde Sigfridi) et Hæberti in libellis duobus scripsi. » Hanc historiam in duo fragmenta divisam anno 1625 ediderat Eduardus Mathew monachus Westmonasteriensis in *Martyrologio Benedictino Anglicano*, partim quidem in tabula 2 addendorum, partim ad 25 Septembris : quam Editionem cum ignoraret Jacobus Waræus, eques auratus, aliam anno 1634 aggressus est Dubliniensibus typis, eamdemque Ludovicus Billaine bibliopola Parisiis biennio post recensuit. Illam ipsam historiam prædictorum abbatum gesta continentem hic repræsentamus continua serie, tum quia auctoris integrum opus exhibere satius visum est, tum quia permistam de eorundem abbatum factis narrationem dividere non licuit. An etiam Beda sermonem de sancto Biscopo composuerit, postea inquirendum.

2. Quanta sit Bedæ auctoritas, nemo nescit. Hic tamen eo potiolem meretur fidem, quod de rebus sibi notis ac perspectis scribit. Quippe « Beda Dei famulus et presbyter monasterii beatorum apostolorum Petri quod est apud Wirimudam et Ingirvum » fuit ; « qui natus in territorio ejusdem monasterii, cum esset annorum septem, cura propinquorum datus est educandus reverendissimo abbati Benedicto,

ac deinde Ceolfrido, cunctumque ex eo tempus vitæ in ejusdem monasterii habitatione peregit, » ut ipse de seipso loco citato testatur.

3. Monasterium sancti Petri ad Wiræ fluminis ostia (unde Wiremuthense dictum) quinto fere milliari distabat a cœnobio sancti Pauli sito ad Tinam fluvium, in territorio Girvensi, vulgo Jarrow, ex quo Girvense sancti Pauli monasterium dictum est. Utrumque condidit Biscopus, ac eidem abbati iisdemque institutis subesse voluit. Quod in causa fuit, ut nonnunquam apud Bedam aliosque auctores, quasi unius monasterii vocabulo censeretur. Girvense incoluit Beda, a Danis postea semel atque iterum destructum.

4. Sancti Benedicti Biscopi nomen ac cognomen varii varie efferunt. Venerabilis Beda Biscopum cognomento Benedictum appellat, tum in subjecta historia, tum in *Hist. Angl.* lib. iv, cap. 18, et lib. v, cap. 20. At Florentius Wigorniensis ac recentiores passim Benedictum Biscopium vocant. Cognomen usurpare videtur Beda pro nomine altero seu voce cognomini et promiscua, quo sensu nonnunquam apud auctores mediæ ætatis usurpatum advertimus. Binominis ergo erat Biscopus, nos tamen pro more usitato Benedictum Biscopium ubique exprimemus.

5. Benedictus quædam scripsisse dicitur, apud Pitseum *Exhortationum ad Monachos* librum 1. De suo Privilegio lib. 1, De celebratione festorum totius

^a De hujus cæterorumque nominum orthographia non consentiunt eruditi ; et hoc, ni fallor, anglo-saxonice linguæ pronuntiationi, quæ maxime incerta est, tribuendum. EDIT.

anni lib. 1, et alia de quibus nihil pronuntiandum occurrit. Sunt qui ei tribuant librum de Concordia regularum, quem constat esse alterius Benedicti Anianæ abbatis. Menardus noster, in præfatione de Auctoribus regularum quæ in Concordia citantur, suspicatur regulam Magistri a Benedicto Biscopo scriptam fuisse. Verum potius auctori Gallo tribuenda videtur; qua de re alias.

6. Sancti Benedicti Biscopi mentio nulla reperitur in antiquis Bedæ aliorumque Martyrologiis: ex quo suboriri dubium possit an homilia de hoc sancto vulgata nomine Bedæ genuina sit, an alteri ascribenda. Quidquid sit, sine dubio composita est a quodam monacho, qui ipsius Biscopi discipulos viderat, uti ex contextu apparet; ac proinde certum est festum ejus diem antiquitus fuisse celebratum. « Hujus ergo corpus, » inquit Willelmus Malnesburix monachus, in lib. iv de Pontif. Angl., « magno comptum pretio Adelwoldus (Wintoniensis episcopus mortuus anno 984) Thorneiam advexit, et ob-

scurioribus sanctis luciflum jubar invexit. » Porro monasterium Thorneiense haud procul ab Eliensi urbe comitatus Cantabrigiensis distabat.

7. De regula per Biscopum in monasteriis suis instituta in præfatione sæculi i Bened., § 8, disseruimus. Quippe regulam Magni quondam abbatis Benedicti Biscopum et Ceolfridum discipulis suis commendasse, auctor est Beda in historia sequenti. Et in monasterio Wiremuthensi erat ecclesia beati Patris Benedicti, infra lib. ii, num. 19. Quin etiam Albinus Flaccus Alcuinus egregium huic rei testimonium nobis suppeditat, in epist. 49, ad Wirensis et Girvensis Ecclesiæ fratres his verbis: « Regularis vitæ observationem quam statuerunt vobis, sanctissimi Patres, Benedictus scilicet, et Ceolfridus, diligentissime custodite. » Quam vero regulam? exponit idem auctor paulo infra: « Regula sancti Benedicti in conventu fratrum propria exponatur lingua, ut intelligi possit ab omnibus. » Hæc lectoribus æquis sufficere credimus.

INCIPIT VITA QUINQUE SANCTORUM ABBATUM.

LIBER PRIMUS.

Religiosus Christi famulus Biscopus cognomento ^a Benedictus, aspirante superna gratia, monasterium construxit in honorem beatissimi apostolorum principis Petri, juxta ostium fluminis Wiri ad Aquilonem, ¹ juvante se ac terram tribuente venerabili ac piissimo gentis illius rege Ecgrido; idemque monasterium annis sedecim, inter innumeros vel itinerum vel infirmitatum labores, eadem qua construxit religione sedulus rexit. Qui, ut beati papæ ^b Gregorii verbis, quibus cognominis ejus abbatis vitam glorificat, utar: Fuit vir vitæ venerabilis, gratia Benedictus et nomine, ab ipso pueritiæ suæ tempore cor gerens senile, ætatem quippe moribus ² transiens, nulli animum voluptati dedit. Nobili quidem stirpe gentis Anglorum progenitus, sed non minori nobilitate mentis ad promerenda semper angelorum consortia suspensus. Denique cum esset minister ³ Osvii Regis et possessionem terræ suo gradui competentem illo donante perciperet, annos natus circiter viginti et quinque fastidivit possessionem caducam, ut acquirere posset æternam; despexit militiam cum corruptibili donativo terrestrem, ut vero Regi milita-

ret, regnum in superna civitate mereretur labore perpetuum; reliquit domum, cognatos et patriam propter Christum et propter Evangelium, ut centuplum acciperet, et vitam æternam possideret; respuit nuptiis servire carnalibus, ut sequi valeret Agnum virginitatis gloria candidum in regnis cælestibus; abnuvit liberos carne procreare mortales, prædestinatus a Christo ad educandos ei spirituali doctrina filios cælesti in vita pereanes.

Dimissa ergo patria Romam ^c adiit, beatorum apostolorum quorum desiderio semper ardere consoverat, ⁴ etiam loca corporum corporaliter visera atque adorare curavit. Ad patriam mox reversus, ⁵ studiosius ea quæ vidit ecclesiasticæ vitæ instituta, diligere, venerari, et quibus potuit prædicare non desiit. Quo ^d tempore Alchfridus, supradicti regis Osvii filius, et ipse propter adoranda apostolorum limina Romam venire disponens, comitem eum ejusdem itineris accepit. Quem cum pater suus ab intentione memorati itineris revocaret, atque in patria ac regno suo faceret residere, nihilominus ipse ut bonæ indolis adolescens, cœptum confestim explens iter,

VULGATORUM VARIANTES LECTIONES.

- ¹ Juvante ac.
- ² Transiliens.
- ³ Oswini.

- ⁴ Et loca.
- ⁵ Studiosus.

VARIORUM NOTÆ.

^a Benedictus. Nominatur etiam Badueing a Fridegodo auctore Vitæ sancti Wilfridi (*Abbil. Act. Benedicti.*, sæc. iii, part. i, p. 173). SMITH.

^b Gregorii. Greg., lib. ii Dial., cap. 4. SMITH.

^c Adiit. Wilfridum itineris socium habuit, testante Beda v, 19. Id itineris suscepit Wilfridus aut vivente Honorio archiepiscopo Cantuariensi, aut certe paulo post ejus obitum, ex eodem loco et auctore, qui in

lib. iii, cap. 20, Honorii mortem anno ab Inc. Domin. sexcentesimo quinquagesimo tertio illigat. Secundam peregrinationem aggressus est Biscopus tempore Vitaliani papæ, cujus pontificatus initium anno 658, statuere necesse est. Waræus male legit, tempore cujus supra B. mem. Vitaliani papæ. MABILL.

^d Tempore. Secundum iter fecit an. 665. FLOR. WIC.

summa sub festinatione Romam rediit, ^a tempore cuius supra beatæ memoriæ Vitaliani papæ; et non pauca scientiæ salutaris quemadmodum et prius hausta dulcedine, post menses aliquot inde digrediens ad insulam ^a Lirinensem, ibidem se monachorum cœtui tradidit, tonsuram accepit, et disciplinam regularem monachi voto insignitus debita cum sollicitudine servavit; ubi per biennium idonea monastræ conversationis doctrina institutus, rursus beati Petri apostolorum principis amore devictus, sacramentum eius corpore civitatem ^a ^b repedare statuit.

Nec post longum adveniente nave mercatoria, desiderio satisfecit. Eo autem tempore miserat Egbertus Cantuariorum rex de Britannia electum ad episcopatus officium virum nomine Vighardum, qui a Romanis beati Gregorii papæ discipulis in Cantia ^B fuerat omni ecclesiastica institutione sufficienter edoctus; cupiens eum sibi Romæ ordinari episcopum, quatenus suæ gentis et linguæ habens antistitem, tanto perfectius cum subjectis sibi populis vel verbis imbueretur fidei vel mysteriis; quanto ^a hæc non per interpretem, sed per ^c cognati et contribulis viri linguam simul manumque susciperet. Qui videlicet Vighardus Romam veniens, cum cunctis qui secum venire comitibus, antequam gradum pontificatus perciperet, morbo ingruente defunctus est. At vero papa apostolicus, ne legatariis obeuntibus legato religiosa fidelium fructu competente careret, inito consilio, elegit de suis quem Britannias archiepiscopum mitteret, Theodorum videlicet, sæculari simul et ecclesiastica philosophia præditum virum, et hoc ^C in utraque lingua, Græca scilicet, et Latina, dato ei collega et consiliatore viro æque strenuissimo ac prudentissimo Adriano abbate; et quia venerabilem Benedictum sapientem, industrium, religiosum ac nobilem virum fore conspexit, huic ordinatum cum suis omnibus commendavit episcopum, præcepitque ut relicta peregrinatione quam pro Christo susceperat, commodi altioris intuitu patriam reversus, doctorem ei veritatis quem ^a sedula quæsierat adduceret,

cui vel illo pergenti vel ibidem docenti, pariter interpretes existere posset et ductor. Fecit ut iusserat: ^c venerunt Cantiam, gratissime sunt suscepti; Theodorus sedem episcopatus conscendit; Benedictus suscepit monasterium beati Petri apostoli ad regendum; cujus postea præfatus Adrianus factus est abbas.

Quod ubi duobus annis monasterium rexit, ^d tertium de Britannia Romam iter arripiens solita prosperitate complevit, librosque omnis divini eruditionis non paucos vel placito pretio emptos, vel amicorum dono largitos retulit. Rediens autem, ubi Viennam pervenit, emptitios ^e ibi quos apud amicos commendaverat, recepit. At ^e ingressus Britanniam, ad regem Occidentaliū Saxonum nomine Coinvalch conferendum putavit, cujus et ante non semel amicitia usus, et beneficiis erat adjutus. Sed ipso eodem tempore immatura morte prærepto, tandem ad patriam, gentem solumque in quo natus est pedem convertens, Ecgfridum Transhumbræ regionis regem adiit; cuncta quæ egisset ex quo patriam adolescens deseruit replicavit; quo religionis desiderio arderet, non celavit; quid ecclesiasticæ, quid monachicæ institutionis Romæ vel circumquaque didicisset, quot divina volumina, quantas beatorum apostolorum sive martyrum Christi reliquias ^f attulisset, patefecit; tantamque apud regem gratiam familiaritatis invenit, ut confestim ei terram septuaginta familiarum de suo largitus, monasterium inibi primo pastori Ecclesiæ facere præciperet. Quod factum est, sicut et in præmio memini, ad ostium fluminis Viri ad Aquilonem, anno ab Incarnatione Domini sexcentesimo septuagesimo quarto, indictione secunda, anno autem quarto imperii Ecgfridi regis.

Nec plusquam unius anni spatio post fundatum monasterium interjecto, Benedictus Oceano transmissis Gallias petens, cæmentarios qui lapideam ^f sibi ecclesiam juxta Romanorum quem semper amabat morem facerent, postulavit, accepit, attulit. Et tantum in operando studii præ amore beati Petri, in cu-

VULGATORUM VARIANTES LECTIONES.

- ¹ Tempore superbeatæ.
- ² Repetere.
- ³ Hæc nempe non per.
- ⁴ Cogniti.

- ⁵ Sedulo.
- ⁶ Sibi quos
- ⁷ Attulit.

VARIORUM NOTÆ.

^a Lirinensem. Insula est Gallici juris, dicta etiam D insula sancti Honorati, ubi nobile erat cœnobium monachorum. WARRÆUS.

^b Repedare. Juxta finem an. 667, quo Vighard, obiit (iii, 29; iv, 1). SMITH.

^c Venerunt. Benedictus cum Theodoro Angliam redit an. 669, sub die sexto Kal. Jun., Dominica (iv, 3). SMITH.

^d Tertium. Tertia quidem fuit Benedicti et Britannia peregrinatio Romana, at quarta in summa, siquidem in secunda e Britannia discessione bis Romam petiit, antequam in patriam remearet. Ergo sequentem ejus profectioem quartam a Britannia dictam a Beda, quintam absolute interpretare. MABILL. Hoc iter suscepit Benedictus an. 671. FLOR. WIG.

^e Ingressus. An. 672. Eo enim anno Coinvalch obiit. CHRON. SAX. ET FLOR. WIG.

^f Lapidæam. Nempe ecclesiam cum tabulato lapideo, uti Wilhelmus Malmesburiensis explicat, seu cum fornice; nam longe ante jam Paulinus episcopus, teste ipso Beda, ii, 16, in Lindocolina civitate ecclesiam operis egregii de lapide fecit. Quod etiam aetate jam Eboraci præstiterat, ex c. 12. Quanquam non raro tum templa in Britannia ex ligno fiebant. Finanus episcopus Merciorum, teste Beda, lib. iii, cap. 25, ecclesiam more Scotorum, non de lapide, sed de robore secto totam composuit, atque arundine texit. Sed episcopus loci Eadberth, ablata arundine, plumbeis laminis eam totam, hoc est, tectum et parietes, cooperire curavit. Quod etiam in Gallia acuitatum nonnunquam. Lege Gregorium Turon. in lib. de Gl. conf. cap. 72, et lib. i de Gl. mart., cap. 101, et alibi. MABILL.

ius honorem faciebat, exhibuit, ut ¹ intra unius anni A circulum ex quo fundamenta sunt jaeta, culminibus superpositis, missarum inibi solemnia celebrari videres. ² Proximante autem ad perfectum opere, misit legatarios Galliam, qui vitri factores, artifices videlicet Britannis eatenus incognitos, ad cancellandas Ecclesie porticumque et cœnaculorum ejus fenestras adducerent. Factumque est, et venerunt; nec solum opus postulatum compleverunt, sed et Anglorum ex eo gentem hujusmodi artificium nosse ac discere fecerunt: artificium nimirum vel lampadis ecclesie claustris vel vasorum multifariis usibus non ignobiliter aptum. Sed et cuncta quæ ad altaris et ecclesie ministerium competebant, ³ vasa sancta, vel vestimenta, quia domi invenire non potuit, de transmarinis regionibus advectare religiosus emptor curabat.

Et ut ea quoque quæ nec in Gallia quidem reperiiri valebant, Romanis e finibus Ecclesie suæ provisor impiger ⁴ ornamenta vel munimenta conferret; ⁵ quarta ⁶ illo, post compositum juxta regulam monasterium, perfectione completa, multipliciore quam prius spiritualium mercium fenore cumulatus rediit. Primo quod innumerabilem librorum omnis generis copiam apportavit; secundo quod reliquiarum beatorum apostolorum martyrumque Christi abundantem gratiam multis Anglorum ecclesiis profuturam advexit; tertio quod ordinem cantandi, psallendi atque in Ecclesia ministrandi juxta morem Romanæ institutionis suo monasterio contrahidit, postulato videlicet atque accepto ab Agathone papa archicantore ecclesie beati apostoli Petri et abbate monasterii beati Martini ⁷ Joanne, quem sui futurum magistrum monasterii Britannias, Romanum Anglis adduceret. Qui illo perveniens, non solum viva voce quæ Romæ didicit ecclesiastica discentibus tradidit; sed et non pauca etiam litteris mandata reliquit, quæ hactenus in ejusdem monasterii bibliotheca memoria gratia servantur. Quartum, Benedictus non vile munus attulit, epistolam privilegii a venerabili papa Agathone, cum licentia, consensu, desiderio, et hortatu Ecgridi regis acceptam, qua monasterium quod fecit ab omni prorsus extrinseca irruptione tutum perpetuo redderetur ac liberum. Quintum, picturas imaginum san-

ctarum quas ad ⁸ ornandum ecclesiam beati Petri apostoli quam construxerat detulit; imaginein, videlicet, beatæ Dei genitricis semperque virginis Mariæ, simul et duodecim apostolorum, quibus mediam ejusdem ecclesie testudinem, ducto a pariete ad parietem tabulato præcingeret; imagines evangelicæ historie quibus Australem ecclesie parietem decoraret; imagines visionum Apocalypsis beati Joannis, quibus septentrionalem æque parietem ornaret, quatenus intrantes ecclesiam omnes etiam litterarum ignari, quaquaversum intenderent, vel semper amabilem Christi sanctorumque ejus, quamvis in imagine, contemplerentur aspectum; vel dominicæ incarnationis gratiam vigilantiore mente recolerent; vel extremi discrimen examinis, quasi coram oculis habentes, ⁹ districtius seipsi examinare meminissent.

igitur venerabilis Benedicti virtute, industria ac religione, rex Ecgridus non minimum delectatus, terram quam ad construendum monasterium ei donaverat, quia bene se ac fructuose donasse conspexit, ¹⁰ quadraginta adhuc familiarum data possessione, augmentare curavit; ubi post annum missis monachis numero ferme decem et septem, et præposito abbate ac presbytero Ceolfrido, Benedictus consulto imo etiam jussu præfati Ecgridi regis, monasterium ¹¹ beati Pauli apostoli construxit, ea duntaxat ratione, ut una utriusque loci pax et concordia, eadem perpetua familiaritas conservaretur et gratia; ut sicut, verbi gratia, corpus a capite per quod spirat non potest avelli, caput corporis sine ¹² quo non vivit nequit oblivisci, ita ¹³ nullus hæc monasteria primorum apostolorum fraterna societate ¹⁴ conjuncta aliquo ab invicem tentaret disturbare conatu. Ceolfridus autem hic, quem abbatem constituit Benedictus, a primis instituti monasterii prioris exordiis adjutor illi per omnia strenuissimus aderat, et cum eo tempore congruo Romam discendi necessaria simul et adorandi gratia adierat. Quo tempore etiam presbyterum Eastervinum de monasterio beati Petri eligens abbatem, eidem monasterio regendi jure præfecit, ut quem solus non poterat laborem, socia dilectissimam commilitonis virtute levius ferret. Nec ab re videatur cuiquam duos unum monasterium simul habuisse ab-

VULGATORUM VARIANTES LECTIONES.

¹ Inter.

² Proximante ad.

³ Vasa scilicet, vel.

⁴ Ornamenta ut munimenta.

⁵ Illa.

⁶ Ornandam.

⁷ Quo nec.

⁸ Nullus monasteria.

⁹ Convincta.

VARIORUM NOTÆ.

¹ *Quarta.* Flor. Wig. scribit Benedictum an. 676 hanc peregrinationem aggressum; sed quoniam legimus eum honorifice susceptum ab Agathone papa, qui non ante an. 678 ad beati Petri cathedram evehctus est, hic annus potius mihi videtur eligendus. De hoc itinere latius Beda, IV, 48. SMITH.

² *Joanne.* De ipso Joanne ac privilegio Agathonis papa latius agit Beda IV, 48. SMITH.

³ *Quadraginta.* Etiam quadraginta legit Florentius Wigorniensis; unde corrigendus Mathæus Westmonasteriensis monachus qui *sexaginta familias* habet. Porro familiae nomine intelligit Beda hucam seu ca-

rucatum; et prisici homines carucatam æstimabant terræ portionem unius aratri culturæ quolibet anno sufficientem, quod Waræus annotavit. MABILL.

⁴ *Beati Pauli.* Monasterium hoc an. 682 inchoavit Benedictus, Ceolfridus perfectum an. 684; id quod testatur vetus inscriptio parieti ecclesie quondam insculpta hunc in modum: *Dedicatio ecclesie sancti Pauli viii Kulend. Maii, an. 15 Ecgridi regis, Ceolfridi abbatis, ejusdem ecclesie Deo auctore conditoris, anno 4.* Sic apud Waræum et Monasticum Anglicanum, nam Bolland. anno 16 habet. MABILL.

tate profectio, creber trans Oceanum egressus incertusque regressus. Nam et beatissimum Petrum apostolum Romæ pontifices ^a sub se duos per ordinem ad regendam Ecclesiam constituisse, causa instante necessaria, tradunt historię. Et ipse magnus abbas Benedictus, sicut de illo beatus papa Gregorius scribit, duodecim abbates suis discipulis, prout utile judicavit, sine charitatis detrimento, imo pro augmento charitatis præfecit.

Suscipit igitur memoratus vir curam monasterii regendi, nono ex quo fundatum est anno. Permansit in eo usque ad obitum suum annis quatuor, vir nobilis, sed insigne nobilitatis non ad jactantię materiam, ut quidam, despectumque aliorum, sed ad majorem, ut Dei servum decet, animi nobilitatem convertens. Patruelis quippe erat abbatis sui Benedicti, sed amorum tanta mentis ingenuitas, talis mundanę ingenuitatis fuit pro nihilo contemptus, ut neque iste monasterium ingressus, aliquem sibi præ ceteris ob intuitum consanguinitatis aut nobilitatis honorem quærendum, neque ille putaret offerendum, sed æquali cum fratribus lance boni propositi juvenis gloriabatur se regularem per omnia servare disciplinam. Et quidem cum fuisset minister Ecgfridi regis, relictis semel negotiis sæcularibus, depositis armis, assumpta militia spirituali, tantum mansit humilis, fratrumque sinillimus aliorum, ut ventilare cum eis et triturare, oves vitulasque mulgere, in pistrino, in horto, in coquina, in cunctis monasterii operibus jucundus et obediens gauderet exerceri. Sed et abbatis regimine graduque assumpto, eodem animo quo prius manebat ad omnes, juxta id quod quidam sapiens admonet dicens: *Rectorem te constituerunt, noli extolli, sed esto in illis, quasi unus ex illis, mitis, affabilis, et benignus omnibus.* Et quidem, ubi opportunum ^d comperiebat, peccantes regulari disciplina ^e coercens, sed magis tamen ingenita diligendi consuetudine sedulus admonens, ne qui peccare vellet, et limpidißimam vultus ejus lucem nubilo sibi suę inquietudinis abscondere. Sæpe pro curandis monasterii negotiis alicubi digrediens, ubi operantes invenit fratres, solebat eis confestim in opera conjungi, vel aratri gressum stiva regendo, vel ferrum malleo

domando, vel ventilabrum manu concutiendo, vel aliud quid tale gerendo. Erat enim et viribus fortis juvenis, et lingua suavis; sed et animo hilaris, et beneficio largus, et honestus aspectu. Eodem quo fratres ceteri cibo, semper eadem vesceretur in domo, ipso quo priusquam ^a abbas esset communi dormiebat in loco, adeo ut etiam morbo correptus et obitus sui certis ex signis jam præsciens, duos adhuc dies in dormitorio fratrum quiesceret. Nam quoties reliquos usque ad exitus horam dies in secretiori sede locabat: qua die quadam egrediens, et sub die residens, accitis ad se fratribus cunctis, more naturę misericordis osculum pacis eis flentibus ac de accessu tanti Patris et pastoris mœrentibus dedit. ^b Obiit autem ^c per Nonas Martias, noctu, fratribus matutinę psalmodię laude vacantibus. Viginti quatuor annorum erat cum monasterium peteret, duodecim in eo vixit annis, septem presbyteratu functus est annis, quatuor ex eis monasterii regimen agebat; ac sic terrenos artus moribundaque membra relinquens, cœlestia regna petivit.

Verum his de vita venerabilis Eastervini breviter prælibatis, redeamus ad ordinem narrandi. Constituto illo abbate Benedictus monasterio beati Petri apostoli, constituto et Ceolfredo monasterio beati Pauli, non multo post temporis spatio ^d quinta vice de Britannia Romam ^e accurrens, innumeris sicut semper ecclesiastico:um donis commodorum locupletatus rediit, magna quidem copia voluminum sacrorum, sed non minori, sicut et prius, sanctarum imaginum munere ditatus. Nam et tunc dominicę historię picturas quibus totam beatę Dei genitricis, quam in monasterio majore fecerat, ecclesiam in gyro coronaret; imagines quoque ad ornandum monasterium ecclesiamque beati ^f Pauli apostoli de concordia veteris et novi Testamenti summa ratione compositas exhibuit: verbi gratia, Isaac ligna quibus immolaretur portantem, et Dominum cruceni in qua pateretur æque portantem, proxima super invicem regione, pictura conjunxit. Item serpenti in creta a Moysæ exaltato, Filium hominis in cruce exaltatum comparavit. Attulit inter alia et pallia duo holoserica incomparandi operis, quibus postea ab

VULGATORUM VARIANTES LECTIONES.

- ¹ Reperiebat.
- ² Coercens, magis.
- ³ Abbas erat.
- ⁴ Pridie Nonas.

- ⁵ Quarta vice.
- ⁶ Occurrens.
- ⁷ Pauli nostri de,

VARIORUM NOTÆ.

^a Sub se duos. Meminit hujusce facti Epiphanius, hæresi 18. Sunt et alia id genus exempla apud Eusebium Pamphilum, Narcissus, Jerosolymorum episcopus, Alexandrum in lib. vi, cap. 11; Theotecnus, Cæsareę Palæstinę episcopus, Anatolium, in lib. vii, cap. 32, collegas habuerunt. Et hoc sæculo vii sanctus Sulpicius coadjutorem Wilfolendum adoptavit et S. Præfectus Evodium. MABILL.

^b Obiit. AD. 685. FLOR. WIG.

^c Per Nonas Martias. Unde Nonis Martii sanctus Easterwinus inscriptus est (ait Henschenius) in Kalendario abbatię sancti Maximini Trevirensis et Martyrologiis Benedictino, et Anglicano Richardi Wilfordi anno 1526 excuso his verbis: « In mona-

sterio sancti Pauli (legendum sancti Petri, nam Easterwinus non Girviensi sancti Pauli monasterio, sed Wirensi sancti Petri præfuit) prope fluvium Tiam in Anglia, festum sancti Esterwini abbatis ibidem, ac magnę perfectionis viri. Florentius Wigorniensis scribit, sanctum virum per Nonas Martii anno 685 pestilentia sublatum, idemque Easterwini Translationem ab Huvelberto factam commemorat. MABILL.

^d Quinta. Hac vice Romam petiit, secundum Flor. Wig., an. 684. SMITH.

^e Pauli. Lege sancti Paulini Nolani episcopi librum ix de Virtutibus sancti Felicis, ubi rationem reddit cur sancti Felicis sanctas domos animantibus assimilatis pinxerit. MABILL.

Aldfrido rege ejusque consiliariis, namque Ecgfridum¹ postquam rediit jam interfectum reperit, terram trium familiarum ad Austrum Wiri fluminis, juxta ostium comparavit.

Verum inter læta quæ veniens attulit, tristitia demum reperit: venerabilem videlicet presbyterum Eastervinum quem abiturus abbatem constituerat, simul et fratrum ei commissorum catervam non paucam, per cuncta grassante pestilentia, jam migrasse de sæculo. Sed aderat et solamen, quia in loco Eastervini virum æque reverentissimum ac mitissimum de monasterio eodem, Sigfridum videlicet, diaconum, electione fratrum suorum simul et coabbatis ejus Ceolfridi, mox substitutum cognovit; virum scientia quidem Scripturarum sufficienter instructum, moribus optimis ornatum, mira abstinentiæ virtute præditum, sed ad custodiam virtutum animi, corporis infirmitate non minime² depressum, ad conservandam cordis innocentiam nocivo et irremediabili pulmonum vitio laborantem.

Nec multo post etiam Benedictus ipse morbo cepit ingruente fatigari. Ut enim tantam religionis instantiam etiam patientiæ virtus adjuncta probaret, divina utrumque pietas temporali ægritudine prostravit in lectum, ut post ægritudinem morte devictam perpetua supernæ pacis et lucis quiete refuget. Nam et Sigfridus, ut diximus, longa interiorum molestia castigatus diem pervenit ad ultimum. Et Benedictus per triennium languore paulatim accrescente tanta paralysi dissolutus est, ut ab omni prorsus inferiorum membrorum factus sit parte præmortuus, superioribus solum sine quorum vita vivere nequit homo, ad officium patientiæ virtutemque reservatis; studebat in dolore semper Auctori gratias referre, semper Dei laudibus fraternisve hortatibus vacare. Agebat Benedictus advenientes sæpius ad se fratres de custodienda quam statuerat regula firmare: « Neque enim putare habetis, inquit, quod ex meo hæc quæ vobis statui decreta indoctus corde protulerim. Ex decem quippe et septem monasteriis quæ inter longos meæ crebræ peregrinationis discursus optima comperi, hæc universa didici, et vobis salubriter observanda contraxi. » Bibliothecam quam de Roma nobilissimam copiosissimamque advexerat, ad instructionem Ecclesiæ necessariam, sollicitè servari integram, nec per incuriam fœdari,³ aut passim dissipari præcepit. Sed et hoc sedulus⁴ eisdem solebat iterare mandatum, ne quis in electione abbatis, generis prosapiam, et non magis vivendi docendique probitatem

putaret esse quærendam. « Et vere, inquit, dico vobis, quia in comparatione duorum malorum, tolerabilius mihi multo est totum hunc locum in quo monasterium feci, si sic judicaverit⁵ Deus in solitudinem sempiternam redigi, quam ut frater meus carnalis, quem novimus viam veritatis non ingredi,⁶ in eo regendo post me abbatis nomine succedat. Ideoque multum cavetote, fratres, semper, ne secundum genus unquam, ne deforis aliunde, vobis patrem quæeratis. Sed juxta quod regula magni quondam abbatis⁷ Benedicti, juxta quod⁸ privilegii nostri continent decreta, in conventu vestræ congregationis communi consilio perquiratis, qui secundum vitæ meritum et sapientiæ doctrinam aptior ad tale ministerium perficiendum digniorque probetur, et quemcumque omnes unanimi charitatis inquisitione optimum cognoscentes elegeritis, hunc vobis accito episcopo rogetis abbatem consueta benedictione⁹ firmari. Nam qui carnali, inquit, ordine carnales filios generant, carnali necesse est ac terrænæ suæ hæreditati carnales terrenosque quarant hæredes; at qui spirituales Deo filios⁹ spirituali semine verbi creant, spiritualia oportet sint cuncta quæ agunt. Inter spirituales suos liberos eum majorum qui ampliori spiritus gratia sit præditus æstiment, quomodo terreni parentes quem primum partu fuderint, eum principium liberorum suorum cognoscere, et cæteris in partienda sua hæreditate præferendum ducere solent. »

Neque hoc reticendum, quod venerabilis abbas Benedictus ad temperandum sæpe longæ noctis tedium, quam præ infirmitatis onere ducebat insomnem, advocato lectore, vel exemplar patientiæ Job, vel aliud quid Scripturarum quo consolaretur ægrotus, quo depressus in infimis vivacius ad superna erigeretur, coram se recitari jubebat. Et quia nullatenus ad orandum surgere, non facile ad explendum solitæ psalmodiæ cursum linguam vocemve poterat levare, didicit vir prudens, affectu religionis dictante, per singulas diurnæ sive nocturnæ orationis horas aliquos ad se fratrum vocare, quibus psalmos consuetos duobus in choris resonantibus, et ipse cum eis quatenus poterat psallendo, quod per se solum nequiverat, eorum juvenamine suppleret.

At ubi uterque abbas lassatus infirmitate diutina, jam se morti vicinum, nec regendo monasterio idoneum fore conspexit, tanta namque eos affecit infirmitas carnis ut perficeretur in eis virtus Christi, ut cum quadam die desiderantibus eis se invicem priusquam de hoc sæculo migrarent videre et alloqui,

VULGATORUM VARIANTES LECTIONES.

- ¹ Priusquam.
- ² Depressum, sed ad.
- ³ Aut sparsim.
- ⁴ Ejusdem.
- ⁵ Decimus.

- ⁶ In regendo.
- ⁷ Privilegii vestri.
- ⁸ Firmare.
- ⁹ Spirituales filios.

VARIORUM NOTÆ.

¹ Benedicti. Magnus abbas Benedictus, in regulæ cap. 64, præcipit ut « vitæ merito et sapientiæ doctrina eligatur (abbas), quem sibi omnis concursus con-

gregatio secundum timorem Dei elegerit. » Eandem regulam inculcat etiam Ceolfridus. MARILL.

Sigfridus in feretro deportaretur ad cubiculum ubi Benedictus et ipse suo jacebat in grabato, eisque uno in loco ministrorum manu compositis, caput utriusque in eodem cervicali locaretur, lacrymabili spectaculo, nec tantum habuere virium ut propius posita ora ad osculandum se alterutrum conjungere possent; sed et hoc fraterno compleverunt officio: inito Benedictus cum eo, cumque universis fratribus salubri consilio, acciit abbatem Ceolfridum, quem monasterio beati Pauli apostoli præfecerat, virum videlicet, sibi non tam carnis necessitudine, quam virtutum societate propinquum; et eum utrique monasterio cunctis faventibus, atque hoc utilimum ju-

A dicantibus, præposuit Patrem; salubre ratus per omnia ad conservandam pacem, unitatem, concordiamque locorum, si unum perpetuo patrem rectoremque tenerent; commemorans sæpius Israelitici regni exemplum, quod inexterminabile semper exteris nationibus, inviolatumque perduravit, quandiu unis lisdemque suæ gentis regebatur a ducibus; at postquam præcedentium causa peccatorum inimico ab invicem est certamine diremptum, perit paulisper, et a sua concussum soliditate defecit. Sed et evangelicam illam monebat sine intermissione recolendam esse sententiam, quia *omne regnum in seipso divisum desolabitur.*

LIBER SECUNDUS.

Igitur post hæc revolutis mensibus duobus, primo venerabilis ac Deo dilectus abbas Sigfridus, pertransito igne et aqua tribulationum temporalium, inductus est in refrigerium sempiternæ quietis, ^a introiit in domum regni cœlestis, in holocaustis perpetuæ laudationis reddens sua vota Domino, quæ sedula laborum mundorum distinctione promiserat: ac deinde adjunctis aliis mensibus quatuor, victor victus infirmitate carnis ad extrema pervenit. Nox ruit hibernis algida statibus: dies illi mox sancta nascitura æternæ felicitatis, serenitatis et lucis. Convenerunt fratres ad ecclesiam, insomnes orationibus et psalmis transigunt umbras noctis: et paternæ decessionis pondus continua divinæ laudis modulatione solantur. Alii cubiculum in quo æger, animo robustus egressum mortis et vitæ expectabat ingressum, non deserunt. Evangelium tota nocte pro doloris levamine, quod et aliis noctibus fieri consueverat, a presbytero legitur; dominici corporis et sanguinis sacramentum, hora exitus instante, pro viatico datur; et sic anima illa sancta longis flagellorum felicium excocta atque examinata flammis luteam carnis fornacem deserit, et supernæ beatitudinis libera pervolat ad gloriam. Cujus egressus victoriosissimo, neque ab immundis spiritibus aliquatenus impediendo vel retardando, etiam psalmus qui tum pro eo canebatur, testimonium dat. Namque fratres ad ecclesiam principio noctis concurrentes, psalterium ex ordine decantantes, ad octogesimum tunc et secundum cantando pervene-

B rant psalmum, qui habet in capite: *Deus, quis similis erit tibi?* Cujus totus hoc resonat textus, quod inimici nominis Christi sive carnales sive spirituales, semper Ecclesiam Christi, semper animam quamque fidelem disperdere ac dissipare conentur; sed e contra ipsi confusi et conturbati, sint perituri in sæculum, enervante illos Domino, cui non est quisquam similis, qui est solus altissimus super omnem terram. Unde recte dabatur intelligi cœlitus dispensatum, ut talis diceretur psalmus ea hora qua exiret de corpore anima, cui juvante Domino nullus prævalere posset inimicus. ^b Sexto decimo postquam monasterium fundavit anno, quievit in Domino confessor, pridie Iduum ^a Januariarum, sepultus in ecclesia beati apostoli Petri; ut quem degens in carne semper solebat amare, quo pendente janua regni cœlestis intrabat, ab hujus reliquiis et altari post mortem nec corpore longius abesset. Sedecim, ut diximus, annos monasterium: rexit primos octo per se sine alterius assumptione abbatis; reliquos totidem viris venerabilibus et sanctis Eastervino, Sigfrido et Ceolfrido abbatis se nomine, auctoritate et officio juvantibus; primo quatuor annos, secundo tres, tertio unum.

Qui et ipse tertius, id est Ceolfridus, industrius per omnia vir, acutus ingenio, actu impiger, maturus animo, religionis zelo fervens, prius, sicut et supra meminimus, jubente pariter et juvante Benedicto, monasterium beati Pauli apostoli septem annis, fundavit, perfecit, rexit; ac deinde utrique monasterio, vel sicut rectius dicere possumus, in duobus locis posito uni monasterio beatorum apostolo-

VULGATORUM VARIANTES LECTIONES.

^a *Nascitur.*

^b *Januarii.*

VARIORUM NOTÆ.

^a *Introiit.* Nempe xi Kal. Septemb., quo die in Fastis Benedictinis memoratur; et quidem an. 689 quatuor mensibus ante Benedictum, qui Januario insequente mortuus est.

^b *Sextodecimo.* Anno proinde non 705, uti scribit Matt. Westm., sed 690, incunte siquidem anno 674 Wiremuthense monasterium conditum est. SMITH. — Id confirmatur ex morte Easterwini superius num. 8 relata, quæ anno duodecimo conditi

cœnobii, et quidem anno 685 contigit. Item ex morte Ceolfridi abbatis, *quam vii Kalend. Octob. anno 716* evenisse infra num. 21 Ueda diserte affirmat. Ceolfridus vero sex ante Biscopi obitum mensibus abbas utrique cœnobio prælatus, regimen tenuit *viginti et octo annos*, ex num. 15 nempe inchoatos: qui calculus a mense Julio anni 689 ad Octobrem anni 716 numeratur. MABILL.

rum Petri et Pauli, viginti et octo annos solerti regimine præfuit; et cuncta quæ suus prædecessor egregia virtutum opera cepit, ipse non segnius perficere curavit. Siquidem inter cætera monasterii necessaria quæ longo regendi tempore disponenda comperit, etiam plura fecit oratoria; altaris et ecclesiæ vasa, vel vestimenta omnis generis ampliavit; bibliothecam utriusque monasterii, quam Benedictus abbas magna cœpit instantia, ipse non minori genuavit industria: ita ut tres pandectæ novæ translationis, ad unum vetustæ translationis quæ de Roma attulerat, ipse super adjungeret; quorum unum senex Romam rediens secum inter alia pro munere sumpsit, duos utrique monasterio reliquit: dato quoque cosmographorum codice mirandi operis, quem Romæ Benedictus emerat, terram octo familiarum juxta fluvium Fresca ab Aldfrido rege in Scripturis doctissimo in possessionem monasterii beati Pauli apostoli comparavit; quem comparandi ordinem ipse, dum adhuc viveret, Benedictus cum eodem rege Aldfrido taxaverat, sed priusquam complere potuisset obiit. Verum pro hac terra postmodum, Osredo regnante, Ceolfrius, addito pretio digno, terram xx familiarum in loco qui incolarum lingua ad villam Sambuce vocatur, quia hæc vicinior eidem monasterio videbatur, accepit. Missis Romam monachis tempore [Supp. beatæ] recordationis Sergii papæ, privilegium ab eo pro tuitione sui monasterii instar illius quod Agatho papa Benedicto dederat, accepit; quod Britannias perlatum, et coram synodo patefactum, præsentium episcoporum simul et magnifici regis Aldfridi subscriptione confirmatum est, quomodo etiam prius illud sui temporis regem et episcopos in synodo publice confirmasse non latet. Temporibus illius tradens se monasterio beati Petri apostoli, quod regebat veteranus ac religiosus, et in omni tam sæculari quam Scripturarum scientia eruditus Christi famulus Witmer, terram decem familiarum quam ab Aldfrido rege in possessionem acceperat in loco villæ quæ Daldun nuncupatur, eidem monasterio perpetuæ possessionis jure donavit.

At ubi Ceolfrius post multam regularis observantiæ disciplinam quam sibi ipsi, pariter ac suus Pater Benedictus, providus ex priorum auctoritate contribuit; post incomparabilem orandi psallendique solertiam, qua ipse quotidianus exerceri non desistit; post mirabilem et coercendi improbos fervorem, et modestiam consolandi infirmos; post insolitam rectoribus et escæ potusque parcitatem, et habitus vilitatem; vidit se jam senior et plenus dierum non ultra posse subditis ob impedimentum supremæ ætatis, debitam spiritualis exercitii vel

docendo vel vivendo præcipere formam; multa diu secum mente versans, utilius decrevit, dato fratribus præcepto, ut juxta sui statuta privilegii juxtaque regulam sancti abbatis Benedicti, de suis sibi ipsi Patrem qui aptior esset eligerent, ipse beatorum apostolorum ubi juvenis cum Benedicto fuerat: quatenus et ipse ante mortem aliquandiu sæculi curis absolutus, liberius sibimet secreta quiete vacaret; et illi sumpto abbate juveniore, perfectius juxta ætatem magistri quæ vitæ regularis esset instituta servarent.

Obnitentibus licet primo omnibus, et in lacrymas singultusque genua cum obsecratione crebra flectentibus, factum est quod voluit. Tantaque erat proficiscendi cupido, ut tertia die ex quo fratribus secretum sui propositi aperuit, iter arriperet. Timebat enim quod evenit, ne priusquam Romam pervenire posset, obiret; simul devitans, ne ab amicis sive viris principalibus quibus cunctis erat honorabilis, ejus cœpta retardarentur, et ne pecunia daretur illi a quibusdam, quibus retribuere pro tempore nequiret; hanc habens semper consuetudinem, ut si quis ei aliquid muneris offerret, hoc illi vel statim vel post intervallum competens, non minore gratia rependeret. Cautata ergo primo mane missa in ecclesia beatæ Dei genitricis semperque virginis Mariæ et in ecclesia apostoli Petri pridie Nonas Junias, quinta feria, et communicantibus qui aderant, continuo præparatur ad eundem. Conveniunt omnes in ecclesiam beati Petri, ipse thure incenso et dicta oratione ad altare, pacem dat omnibus, stans in gradibus, thuribulum habens in manu: hinc fletibus universorum inter litanias resonantibus, exeunt; beati Laurentii martyris oratorium, quod in dormitorio fratrum erat obvium, intrant; vale dicens ultimum, de conservanda invicem dilectione, et delinquentibus juxta Evangelium corripiendis, admonet; omnibus, si quid forte deliquissent, gratiam suæ remissionis et placationis offert; omnes pro se orare, sibi placatos existere, si sint quos durius justo redarguisset, obsecrat. Veniant ad littus; rursus osculo pacis inter lacrymas omnibus dato, genua flectunt; dat orationem, ascendit navem cum comitibus. Ascendunt et diacones Ecclesiæ cereas ardentes et crucem ferentes auream, transit flumen, adorat crucem, ascendit equum et abiit, relictis in monasteriis suis fratribus numero forme sexcentis.

Illo autem abeunte cum sociis, redeunt ad ecclesiam fratres, se ac sua Domino fletibus et oratione commendant: et post non grande intervallum, completa horæ tertiæ psalmodia, rursus conveniunt omnes; quid agendum sit consulunt; orando, psal-

VULGATORUM VARIANTES LECTIONES.

¹ Pandectæ novæ translationes quam de.

² Ipse exerceri.

³ Rectoribus escæ.

⁴ Præficere.

⁵ Ipsi beatorum.

⁶ Sicubi.

VARIORUM NOTÆ.

^a Beatorum. Per scribarum incuriam videntur omitti hæc verba, ut conjicit Mabillonius; *pergeret ad l. mina. SMITH.*

^b Neque hinc excipit presbyteros qui plurimi sine dubio illic tunc erant. MABILL.

tendo, et jejunando Patrem citius a Deo querendum A decernunt; monachis beati Pauli, fratribus videlicet suis, per eorum quosdam qui aderant, necnon et suorum aliquos, quod decreverint, pandunt. Assentiant et illi, sit utrorumque animus unus, omnium corda sursum, omnium levantur voces ad Dominum. Tandem die tertia, veniente Dominico die Pentecostes, conveniunt omnes qui¹ erant in monasterio beati Petri in concilium, adsunt et de monasterio beati Pauli seniorum non pauci. Fit una concordia, eadem utrorumque sententia. Eligitur itaque abbas Huæberctus, qui a primis pueritiæ temporibus eodem in monasterio non solum regularis observantia disciplinæ institutus, sed et scribendi, cantandi, legendi ac docendi fuerat non parva exercitatus industria. Romam quoque temporibus beatæ memoriæ Sergii papæ accurrens, et non parvo ibidem temporis spatio demoratus, ² quæque sibi necessaria judicabat, ³ didicit, descripsit, et tulit; insuper et duodecim ante hæc annos presbyteri est sanctus officio. Ille igitur electus abbas ab omnibus utriusque præfati monasterii fratribus, statim assumptis secum aliquibus fratrum, venit ad abbatem Ceolfri dum cursum ⁴ navis qua Oceanum transiret ⁵ expectantem: quem elegerant abbatem ⁶ nuntiant: Deo gratias, respondit, electionem confirmat, et ⁷ commendatoriam ab eo epistolam apostolico papæ ⁸ Gregorio deferendam suscepit; ejus memoriæ causa, ⁹ putavimus etiam in hoc opere versus aliquot esse ponendos.

¶ Domino in Domino dominorum dilectissimo, terque beatissimo papæ Gregorio, Huæberctus humillime servus vester, abbas cœnobii beatissimi apostolorum principis Petri in Saxonia, perpetuam in Domino salutem. Gratias agere non cesso dispensationi superni examinis, una cum sanctis fratribus qui mecum in his locis ad inveniendam requiem animabus suis suavissimum Christi jugum portare desiderant, quod te nostris temporibus tam gloriosum electionis vas regimini totius Ecclesiæ præficere dignatus est, quatenus per hoc quo ipse impleris lumen veritatis et fidei, etiam minores quosque assatim jubare suæ pietatis aspergeret. Commendamus autem tuæ sanctæ dignitati, dilectissimo in Christo pater et domine, venerabiles Patris nostri dilectissimi canos, Ceolfridi videlicet abbatis, ac nutritoris tutorisque nostræ

spiritualis in monastica quiete libertatis et pacis. Et primum quidem gratias agimus sanctæ et individue Trinitati, quod ipse, etsi non sine maximo nostro dolore, gemitu, luctu, ac prosecutione lacrymarum a nobis abiit; ad suæ tamen diu desideratæ quietis gaudia sancta pervenit: dum ea quæ juvenem se adiasse, vidisse atque adorasse semper recordans exsultabat, etiam senio defessus, beatorum apostolorum devotus limina repetiit. Et post longos amplius XL annorum labores curasque continuas, quibus monasteriis regendis abbatis jure præfuit, incomparabili virtutis amore quasi nuper ad conversationem vitæ cœlestis accitus, ultima confectus ætate, et prope jam moriturus, rursus incipit peregrinari pro Christo, quo liberius prisca sollicitudinum sæcularium spineta camino spirituali fervens compunctionis ignis absumat. Deinde etiam vestræ Paternitati supplicamus, ut quod nos facere non meruimus, vos erga illum ultimæ pietatis seduli munus expleatis: pro certo scientes quia etsi vos corpus habetis ipsius, et nos tamen et vos Deo devotum ejus spiritum sive in corpore manentem, sive carnis vinculis absolutum, magnum pro nostris excessibus apud supernam pietatem intercessorem habemus et patronum. Et cætera, quæ epistolæ sequentia continent.

Reverso autem domum Huæbercto, advocatur episcopus Acca, et solus^a illum^b in abbatis officium benedictione confirmat. ^c Qui inter innumera monasterii jura quæ juvenili sagax solertia recuperabat, hæc imprimis omnibus delectabile et gratificum fecit: sustulit ossa Eastervini abbatis, quæ in porticu ingressus ecclesiæ beati apostoli Petri erant posita; necnon et ossa Sigfridi abbatis ac magistri quondam sui, quæ foris sacrarium ad meridiem fuerant condita, et utraque in una theca sed medio pariete divisa recludens, intus in eadem ecclesia juxta corpus beati Patris Benedicti ^c composuit. Fecit autem hæc die natalis Sigfridi, id est, undecimo Kalendarum Septembrium, quo etiam die contigit mira Dei providentia, ut venerandus Christi famulus Witmer, cujus supra meminimus, excederet, et in loco ubi prædicti abbates prius sepulti fuerant, ipsæ qui eorum imitator fuerat, conderetur.

Christi vero famulus Ceolfridus, ^d ut supradictum

VULGATORUM VARIANTES LECTIONES.

¹ Erant in monasterio B. Pauli seniorum.

² Quæ sibi.

³ Dixit, descripsit.

⁴ Navis qui.

⁵ Expectantem, quem

^a Nuntiat.

^b Commendatariam.

^c Putavimus in.

^d Quæ inter.

VARIORUM NOTÆ.

^a Gregorio. Videlicet secundo. SMITH.

^b In abb. off. bened. confirm. Jam tunc ergo ab episcopis benedicebantur abbates, quod etiam, lib. 1, Benedictus testatur. Acca episcopus fuit Hagulstædensis ab anno 714 ad 740, de quo Beda in hist. v, 21, perquam honorifice. MABILL.

^c Patris Benedicti. En Beda magnum abbatem Benedictum suum ipsorum Patrem vocat, non certe Benedictum Biscopum, cum vivente Beda nullam Biscopum sibi sacram habuerit ecclesiam, nec us-

D quam hæc in historia beatus a Beda appelletur, imo nec in ipsius Bedæ Martyrologio locum habeat. Sane idem Beda in Vitæ S. Cuthberti cap. 15 S. Benedictum Cassinatem vocat sanctissimum Patrem BENEDICTUM, et cap. 13, Beatum Patrem Benedictum, et rursus cap. 19. MABILL.

^d Ceolfridus. Vide hujus epistolam ad Naitanum Pictorum regem de catholico Paschate et tonsura v, 21.

est, ad limina beatorum apostolorum tendens, priusquam illo pervenisset, tactus infirmitate diem clausit ultimum. Perveniens namque ^a Lingonas circa horam diei tertiam, decima ipsius diei hora migravit ad Dominum, et crastino in ecclesia beatorum Geminorum martyrum honorifice sepultus est, non solum Angli genere qui plusquam octoginta numero in ejus fuerant comitatu, sed et illius loci accolis pro retardato tam reverendi senis desiderio, in lacrymas luctusque solutis. Neque enim facile quisquam lacrymas tenere potuit, videns comites ipsius partim patre amisso coeptum iter agere; partim mutata intentione qua Romam ire desiderarant, domum magis, qua hunc sepultum nuntiarent, reverti; partim ad tumbam defuncti inter eos quorum nec linguam noverant, pro in extingibili Patris affectu residere.

Erat autem quando obiit annorum septuaginta quatuor, presbyterii gradu functus annis quadraginta septem, abbatii officium ministrans annis triginta quinque, vel potius annis ^b quadraginta tribus, quia scilicet a primo tempore quo ^c Benedictus in honore beatissimi apostolorum principis suum coepit condere monasterium, ipse illi comes individuus, cooperator et doctor regularis et monasticæ institutionis aderat. Cui ne prisca morem rigoris, vel ætatis, vel infirmitatis, vel itineris unquam minueret occasio; ex die quo de monasterio suo pro-

Afectus abiit usque ad diem quo defunctus est, id est, a pridie Nonas Junias usque ad septimum Kalendarum Octobrium diem, per dies cxiv, exceptis canonicis orationum horis, quotidie his Psalterium ex ordine decantare curavit; ^a etiam eum ad hoc per infirmitatem deveniret, ut equitare non valens feretro caballario veheretur, quotidie missa cantata salutaris hostiæ Deo munus offerret, excepto uno, quo Oceanum navigabat, et tribus ante exitum diebus.

Obiit autem ^d septimo Kalendarum Octobrium die, anno ab incarnatione Domini septingentesimo sexto decimo, feria sexta, post horam nonam, in pratis memoratæ civitatis: sepultus in crastinum ad austrum ejusdem civitatis milliario primo in monasterio ^e Geminorum astante ac psalmos resonante exercitu non parvo tam Anglorum vel cum eo advenerant, quam monasterii ejusdem vel civitatis incolarum. Sunt autem Gemini martyres in quorum monasterio et ecclesia conditus est, ^f Speusippus, Eleusippus, Meleusippus, qui uno partu matris editi, eadem Ecclesiæ fide renati, simul cum avia sua Leonilla, dignam loco illi sui martyrii relinquere memoriam, qui piam etiam nobis indignis et nostro parenti opem suæ intercessionis et protectionis impendant.

VULGATORUM VARIANTES LECTIONES.

^a Annis tribus.

^a Etiam tunc.

VARIORUM NOTÆ.

^a *Lingonas*. Hodie *Langres*, sedes episcopalis Lugdunensi archiepiscopatu in Gallia subjecta.

^b *Quadraginta tribus*. Sic recte legitur in Martyrologio Bened. Anglic. ex quo corrigenda Parisiensis editio hujus Historiæ, in qua *annis tribus* reperitur. MABILL.

^c *Benedictus*. Hujus corpus magno coemptum pretio Adilwaldus Wintoniensis episcopus, mortuus anno 984, Thorneiam transtulit. Gul. Malms. de Pont. iv.

^d *vii Kal. Oct.* Ipso die inscriptus est Benedictina Fastis. Bede in Hist. lib. v, cap. 22, persuasionem Pictis factam *de catholico Paschate et tonsura* tribuit Ceolfrido, ejusdemque elegantem ac prolixam epistolam ea de re ad Naitonum regem scriptam refert.

^c *Reliquiæ ossium*, inquit Willelmus Malmesburie monachus in lib. iii de Regib. Angl., cap. 3, *posterioribus annis ad monasterium*, scilicet Wiremuthense, *deinde, Danicæ vastationis tempore, Glasconiam portatæ sunt*. MABILL.

^e *Geminorum*. Illud monasterium nunc est prioratus conventualis Canonicorum Regularium ord. S. August., sesquimillari Gallico a Lingonum civitate. Hinc reliquiæ ossium Ceolfridi posterioribus annis ad monasterium Wiremuthense, deinde, Danicæ vastationis tempore, Glastoniam advectæ sunt. Malms. de Reg. iii, 3.

^f *Speusippus*. Hi patiebantur martyrium tempore Aureliani imperatoris, die decimo septimo Januarii.

VITA PROSAICA SANCTI CUTHBERTI

EPISCOPI LINDISFARNENSIS,

Auctore Venerabili BEDÆ fere æquali.

[Textus ex Smith, Historia Eccles. Angl.; notæ ex Mabillon. Acta SS. ord. S. Bened. et Smith.]

OBSERVATIONES PRÆVIÆ MABILLONII.

1. Binam vitam S. Cuthberti seu *Cuberhi* vitam, aliam soluta, aliam stricta oratione ^a a Bedæ scriptam, prout ipse tum in utriusque Vitæ Præfatione, tum in lib. iv Hist., cap. 28, tum denique in Indice Operum suorum testatur. Prosaicam, utpote magis inte-

gram et accuratius conditam et comprobatam, præferimus metricæ, quæ tamen prior scripta est. Tertiam Cuthberti vitam anno circa 700 quatuor libris edidit monachus Lindisfarnensis anonymus Cuthberti æqualis, gravis quidem auctor; vulgaruntque primi in suo Martio socii Bollandiani: nos singularia duntaxat excerptantes, in notulas referemus. Præ-

^a Illam vitam carmine descriptam in tertia parte Bedæ Operum, sectione tertia, hujus tomi col. 575 require.